

RAUMARIKET – Den brysomme storebror

Denne teksten handler om Raumariket, som både Nittedal og Rælingen grenset til. Den er altså ikke direkte knyttet til besøkene i de to kommunene skoleåret 2014/2015, men bidrar til å beskrive helhetsbildet på denne tiden, for de som måtte være interesserte i å se større sammenhenger.

Kommunene Gjerdrum, Nannestad og Skedsmo utgjorde deler av dette området. Mye tyder på at Raumarike var det vi i dag kaller Romerikssletta, og riket strakte seg mot syd til Gjelleråsen og Øyeren, avgrenset av Glomma i øst og Hurdalsjøen og Mjøsa i Nord.

En teori går ut på at i de urolige årene som kalles folkevandringstiden (400-600 e. Kr.) kom omstreifende folkegrupper fra nordøstlige Sentral-Asia og inn over Europa. Det kom også til Skandinavia, og de herjet, plyndret og forsøkte å drive vekk folket som bodde her fra før. Dette var en folkegruppe som ble kalt Raumarne. Ordet «Raum» var opprinnelig navnet på den delen av Glomma som renner mellom Årnes og Øyeren. «Raumr» er et gammelnorsk ord som betyr «larm», og det passer når vi tenker på at elva renner gjennom Rånåsfoss og Bingsfoss på denne strekningen.

Man tenker seg at raumerne forsøkte å beskytte seg mot inntrengerne. I dette fikk folkene en grunn til å gå sammen i en organisatorisk enhet som varslet hverandre om farer og fikk i stand forsvar. Raumernes område ble et rike, samlet under en konge.

I år 550 e. Kr. skriver den gotiske historikeren Jordanes et verk om germanernes opprinnelse hvor han nevner Raumariket. Omtrent på samme tid oppføres et gravminne, en gravhaug, som fremdeles er den største i Nord-Europa. Den heter Raknehaugen og skal være reist til minne om kong Rakne som hersket over riket. Man tar Raknehaugen som et uttrykk for at her var det et organisert samfunn. Raknehaugen ligger i Ullensaker, og er Nord-Europas største gravhaug. Vel verdt et besøk!

Jordsmonnet var godt og relativt lett både å rydde og dyrke. Med et organisert forsvar fikk folk ro og anledning til å utvide og forbedre gårdene. Man fikk stabile kår, slik at den neste generasjonen kunne videreføre det den forrige hadde tatt fatt på. Slik akkumulerte det seg rikdom og makt. Ved utgangen av folkevandringstiden var dette riket på toppen av sin makt, en situasjon som kan ha vart utover på 700-tallet. Etter hvert ble det erobret av andre småkonger som regjerte over andre.

Riket hadde tre sentra:

- 1.** Ved nordenden av Øyeren, på høydene med skeidsmoen og et religiøst senter.
- 2.** Selve maktsenteret for Raumarike lå i området rundt Hovin kirke. Hovedsetet for kongen var Gislevoll gård. Ikke langt unna lå Ullinshov til ære for guden Ull.
- 3.** Lenger nord-øst der hvor elvene Vormå og Glomma møtes, der hvor Nes kirkeruin ligger i dag, lå et annet hov til ære for guden Ull.

Disse tre sentrene lå omkranset av 4-5 bygder. For eksempel lå bygda som i dag kalles Gjerdrum, i fornem og nær tilknytning til Vesong og Ullinshov.

Bygdene Nannestad, sørlige Hurdal og sørlige Eidsvoll ble kalt Vesttorp (Nannestad) og Austtorp (sørlige Eidsvoll). Torp har en litt nedsettende klang i forhold til de fornemme –vin og –heimr-

gårdene som utgjorde hjertet av Raumarike, og man kan lett tenke seg at dette var utkanten.

Snorre forteller at Halvdan Svarte erobret Raumarike i 839 fra kongen som hersket på Hedmark. Denne ble sint og reiste en hær for å vinne riket tilbake. Etter dette bølget det fram og tilbake, med stadige erobringer og uroligheter. I år 1021 vendte Olav (den Hellige) Haraldsson tilbake fra Trøndelag, og tok fatt på å kristne landet fra Gudbrandsdalen og sørover. Det kom raumarne for øret at kongen hadde tenkt seg til dem. De samlet en hær og møtte Olav på Hellerudsletta nær Nitelva. Her ble de grundig slått og måtte ta ved kristendommen. Men heller ikke denne gangen varte det. Det var først under Harald Hårdråde at riksstyre og kristendommen vant fram for godt. Det betyr nesten 300 år med uroligheter og stridigheter.

Raumariket var og er et fruktbart område. Fra perioden før kristendommen har man indisier på at dyrkelsen av fruktbarhetsguden Frøy stod sterkt i Skedsmo, som ellers i Norden. (En jordpart under Skedsmo prestegård skal ha hett Frøylandum). Frøy rådde for jordens grøde, årsvekst, været, velstand og lykke.

Skedsmo kommer av skeidsmo, moen der man hadde hesteveddeløp (skeid=hesteløp). Ikke så rart at man mener guden Ull var ivrig dyrket i dette området. Ull var guden for bueskyting, skigåing og jakt. Han var god å kalle på i tvekamp. I «Atlakvadet» nevnes at løfter ble gitt ved Ulls ring, og det kan tyde på at man avga ed til Ull i forbindelse med store tevlinger. Tilbedelsen av Ull foregikk ute på åpen mark, på en åker eller eng, men også på vakkert beliggende åser og lunder. Mot slutten av jernalderen ble det reist hus, kalt hov, til gudene. På Romerike finnes disse hovene bevart i gårdsnavn som Ullinshov, Torshov, Odinshov og Frøyhov. Da kristendommen kom ble det alminnelig å bygge kirkene der hovene hadde ligget. Ull var hovedguden i eldre jernalder, men etter hvert overtok Tor.